

gudes i confinades al vaixell Uruguai, a l'espera d'un judici militar. El mateix dia 7 el general Jiménez Arenas, nomenat governador general accidental, prenia possessió de la Generalitat. Quatre mil persones eren detingudes a Catalunya i unes trenta mil a tot Espanya. Set mesos després (maig de 1935) el president Companys i els consellers Lluhi, Martí Esteve, Ventura Gassol, Barrera, Comorera i Mesures eren jutjats, condemnats a trenta anys de presó i confinats als presidis de Cartagena i de Puerto de Santa María.

A partir dels Fets d'Octubre, el Govern de la República començà a reduir l'autonomia de Catalunya. D'octubre a febrer del 1935 el govern i les Corts d'Espanya van confiscar el servei de recaptació de les contribucions i la gestió de

Imatge de les metralladores situades a la plaça de Sant Jaume -aleshores, de la República- el matí del dia 7. Generalitat i Ajuntament ja s'havien rendit.

l'escàndol de l'estraperlo— fins que el governador Joan Moles lliurà el poder a Companys, restablert la Generalitat democràtica el febrer del 1936.

Francesc Bonamusa

*Catedràtic d'Història Contemporània
Universitat Autònoma de Barcelona*

"Havia de lluitar pel meu país"

Felip Solé Sabarís té setanta-nou anys. Tot ara s'estima més de mirar-se les coses amb calma i observar i reflexionar. De jove va militar a Nosaltres Sols, grup independentista radical, i en la postguerra va participar activament en la clandestinitat política. Senador el 1977 per l'Entesa dels Catalans va ser regidor de Sanitat a l'Ajuntament de Barcelona, el 1979, durant l'etapa de Narcís Serra. Va deixar el càrrec quan es va aprovar la LOAPA. Després va treballar amb Nacionalistes d'Esquerra.

Per a aquesta entrevista, Solé Sabarís ens rep a Sant Carles de la Ràpita (Montsià) i recorda, des de la calma que transmet el mar al Delta de l'Ebre, el terrabastall de fa seixanta anys.

—Com va ser la vostra participació en els fets del 6 d'Octubre?

—Jo era estudiant de la Facultat de Medicina i formava part de Nosaltres Sols. Tenia dinou anys i estava convençut que havia de lluitar pel meu país. Recordo que em van donar un mosquetó, a mi, que no havia disparat mai cap tret, i em van enviar amb uns quants més al palau de la Virreina. Allí, hi vam passar tota la nit, fent guàrdia, però no vam disparar ni un sol tret. Sentíem sorolls des de lluny, alguns

Felip Solé Sabarís (Lleida 1915) és un dels pocs veterans que encara pot explicar com es van viure a Barcelona els fets del 6 d'Octubre. Aquella tardor arborada del 1934, ell tenia dinou anys i va decidir d'agafar un mosquetó.

trets, però a nosaltres ningú no ens va venir a dir res. A poc a poc, entre la colla que érem, la gent es va començar a cansar. Amb l'excusa que anaven a fer un cafè, ja no tornaven. Quan quedàvem els últims, van venir uns homes. "Ja ha fotut el camp tothom. Aneu cap a casa", ens van dir. "On hem de deixar el mosquetó?", vam demanar-los. Ens van dir que anéssim a deixar les armes al Coliseum, als billars del soterrani que servien de dipòsit d'armes. Tot i que no va passar res, a mi em van ferir a la cama i vaig haver d'anar a curar-me a la vora del Novetats, que era un hospital de sang. Per aquesta ferida insignificant vaig sortir a la llista de ferits, però realment no em vaig fer res, una rascada d'una bala. En sortir de curar-me els soldats de l'exèrcit de Batet em van detenir i em van portar a Capitanía General. Allí hi havia una munió de detinguts impressionant. Jo, que aleshores feia cara de nen, vaig adreçar-me a un dels militars i li vaig dir que jo no havia fet res, que havia sortit de casa per anar a la farmàcia i em van deixar marxar.

—Tota la gent disposada a agafar les armes, com vós mateix, estava organitzada d'alguna manera?

—No. El punt de contacte va ser una con-

centració dels escamots i les joventuts d'Estat Català a Montjuïc. Anaven amb camisa verda —que per això algú va dir que eren feixistes—. Dencàs va passar revista a tots els qui ens vam concentrar allí. Hi havia també els dos germans Badia.

—*Estat Català tenia molt de poder en aquell moment.*

—Sí, van ser els qui més pressionaren Companys. Després de la seva declaració, el dia 6, Companys els va dir: “Ara no direu que no sóc nacionalista”.

—*Vós sempre heu estat d'acord amb la decisió del president Companys i l'heu defensada.*

—Sí. I ara et diré per què. Companys, el 6 d'octubre, tenia tres alternatives. L'una era de no fer res, però tothom li hauria dit que era un traïdor a les esquerres del país. La segona opció era de fer actuar els Mossos d'Esquadra per evitar la vaga general que propugnaven totes les forces obreres, socialistes, sindicalistes no-faieres. Companys no podia llançar els Mossos contra la població que eren els seus, els rabassaires. Va optar per la solució que jo crec més intel·ligent i que demostra el talent polític de Companys. Decideix de proclamar la república catalana, l'estat català dins la república federal espanyola, donant així sopluc a tota la gent d'esquerres que era perseguida. Hi havia programada per al dia 7 d'octubre —el dia després de l'acció de Companys— l'arribada de la Legió a Barcelona, amb el consegüent saqueig de comerços al carrer de Ferran. Recordo que, com a mofa, penjaven cartells als bars que deien *huevos a la asturiana, gallina a la catalana*. Tots els ajuntaments del país havien votat a favor del 6 d'Octubre. Això s'ha de dir, i Companys, l'únic que va fer va ser donar la cara. Per això Companys, el 18 de juliol, exigí, com a cap del Govern català, a Goded, que es rendís, tal com ell havia fet el 6 d'octubre.

—*En una entrevista recent a EL TEMPS, Núria Folch, la vídua de Joan Sales, explica un 6 d'Octubre marcat per les morts de González Alba i Compte; un 6 d'Octubre en què ningú no sabia gaire què havia de fer.*

—Sí, la vaig llegir, però jo crec que una cosa és parlar de Joan Sales com a escriptor, l'autor d'*Incerta Glòria*, etc. Però Joan Sales crec que tenia poca cosa a dir sobre els morts del 6 d'Octubre. En Compte era un home radical, intransigent i tot el que vulguis, però ell creia que el seu deure era de ser on va ser i defensar el país davant l'exèrcit. L'Alba era un home que, com en Compte, havia pres part en el complot de Garraf. Eren del Partit Proletari Català. Van creure que havien de ser on van ser.

—*En aquell moment molta gent deia o creia que la declaració de Companys no tindria*

més conseqüències que la de Macià, el 14 d'abril de 1931.

—Però a Madrid, el 1934, hi havia un govern amb Gil Robles, Lerroux... La situació era molt diferent.

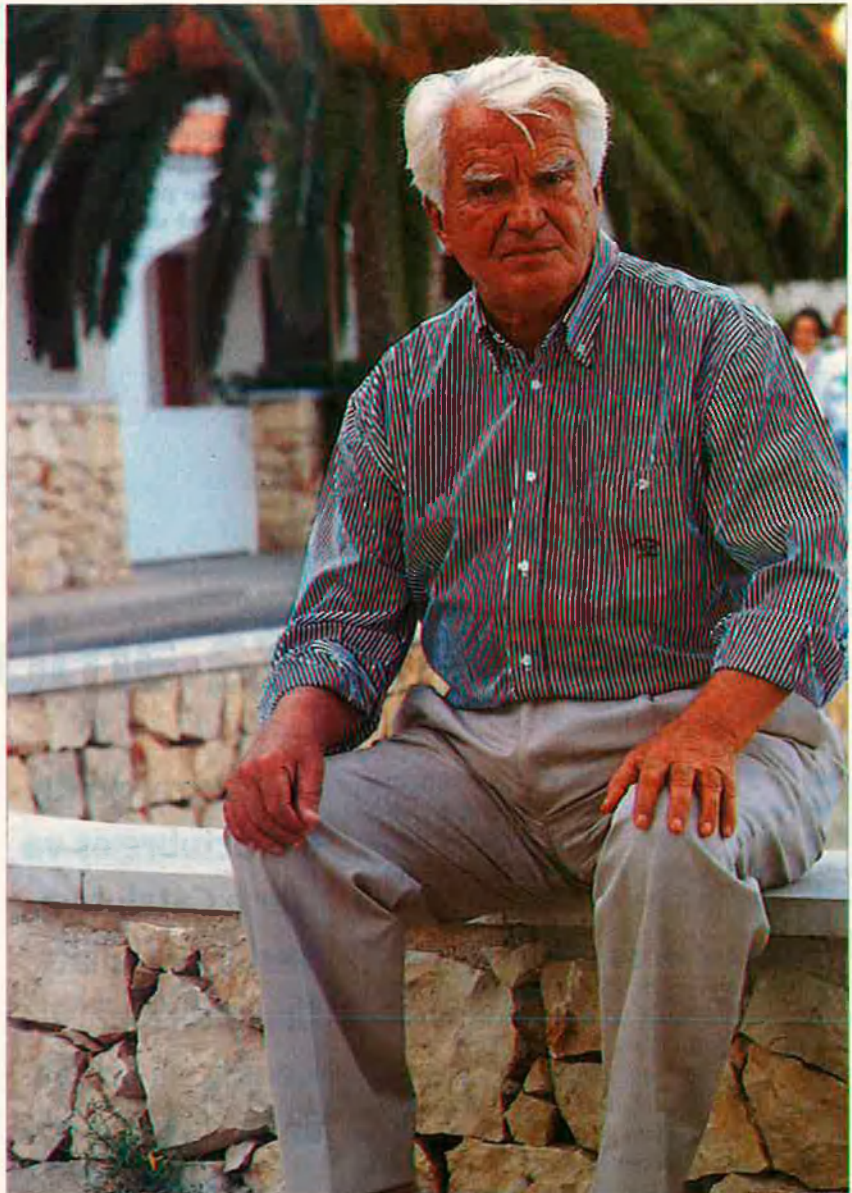
—*Hi va haver qui va creure que les conseqüències no serien tan diferents de l'un cas a l'altre.*

—Sí, molta gent es va pensar que s'arribaria a un acord. Però les coses no van anar així. La intenció des de Madrid era d'aixafar Catalunya i de suspendre l'autonomia i l'Estatut.

—*Cosa que va passar i va durar fins a les eleccions del febrer del 36.*

—Sí. Però ja el 1934 va començar la repressió de la llengua... Per mi els qui van cometre l'error més greu van ser els de la Lliga, perquè amb el consell executiu de Companys “segres-

RICARD CUGAT

“Tots els ajuntaments del país havien votat a favor del 6 d'octubre, i Companys, l'únic que va fer va ser donar la cara.”

tat" es van creure que Madrid els encarregaria de formar un govern de dretes a Catalunya.

—Insistiu a dir que Companys va ser el més assenyat?

—La prova que Companys va encertar-la amb el que va fer el 6 d'Octubre, la tenim en el fet que immediatament rep el suport de la població. Un cop a Puerto de Santa María, la gent comença a enviar diners i menjar a la presó. La segona prova, i més important, és que, havent sortit de la presó, el febrer de 1936, Companys arrassa en les eleccions, les guanya. El poble català li dona suport. Això no admet discussions. Sempre s'ha dit que Companys es va comprometre massa el 6 d'Octubre, que no va ser racional. Mentida! Qui hi havia a la plaça del Sol a Madrid en aquells moments? Hi havia

"Últimament s'ha fet una apologia excessiva del general Batet, en un llibre recent, però Batet en el seu moment tenia l'obligació, segons manava l'Estatut, de posar-se sota l'autoritat del president de la Generalitat."

José Antonio fent un discurs! Les dretes espanyoles no van perdonar mai Companys. Per què, temps després, Franco va acabar matant Batet? Perquè Batet, el 6 d'Octubre, no va voler entrar a saquejar la Generalitat, quan l'exèrcit va arribar a Barcelona. Últimament s'ha fet una apologia excessiva del general Batet, en un llibre recent, però Batet en el seu moment tenia l'obligació, segons manava l'Estatut, de posar-se sota l'autoritat del president de la Generalitat.

—La gent que, com vós, participa en el 6 d'Octubre es podia imaginar que dos anys després esclataria la guerra civil?

—Jo no tenia prou formació política per a treure'n cap mena de conclusió.

—Vau haver-vos d'amagar després del 6 d'Octubre per por que us detinguessin?

—De seguida que vaig poder me'n vaig anar cap a la Vall d'Aran a fer de mestre. A banda ser estudiant de medicina, tenia el títol de mestre —el meu pare era el director de l'Escola Normal de Lleida.

—Hi vau mantenir cap contacte o activitat política?

—No, cap ni una. El mes de juliol del 1936 els de la FAI van venir a buscar-me per matar-me perquè era nacionalista, igual que havien fet amb en Planas, d'El Be Negre. Ells ens acusaven, a la gent d'Estat Català, que érem anti-FAI. I això no era veritat. Jo no estava d'acord amb la posició dels faiers, però això no volia dir que fos anti-FAI.

Aleshores me'n vaig de la Vall d'Aran i passo a Pamplona. Allí no coneixia ningú. Vaig haver de lluitar al costat "nacional", fins que em vaig fer desertor.

Xènia Bussé

Una revolta amb engany

El 6 d'Octubre ha estat mitificat com una revolta —no revolució com tan equívocament es diu— per recuperar el nivell d'autogovern que la Generalitat de Catalunya tenia abans del triomf electoral de la dreta espanyola.

I el seu error fou que va unir la seva sort a una insurrecció des del poder contra el govern de l'estat sense tenir uns aliats incondicionals i segurs a la resta de l'estat.

Ni la UGT, que a Catalunya era insignificant, ni el PSOE, ni la resta de partits d'esquerra espanyols tenien la força i l'entusiasme suficients per avançar cap a un acarament frontal contra el pes de l'estat i del govern de la dreta espanyola. Aquí fan el greu error històric. Indalecio Prieto podia haver com-

La insurrecció del 6 d'Octubre es va fer a Catalunya sense uns aliats incondicionals i segurs a la resta de l'estat, raó per la qual va fracassar.

prat les armes per a la Revolució d'Astúries, però a Catalunya tot passava per la CNT-FAI i aquesta organització optava per una via revolucionària i no progressista, republicana i d'afermament català, catalanista i nacionalista.

Lluís Companys es mou per una intuïció política que, aquesta vegada, és errònia. I aboca el país a una aventura incerta, circumstància que en l'Espanya dels 30, com ara, Catalunya no té prou fortalesa per emprendre.

Darrere aquesta visió n'hi ha una de molt més profunda, és la que accepta el concepte de la democràcia com un fet simplement instrumental. La democràcia només serveix quan els resultats electorals són favorables